

Hogyan legyünk kurucok?

Tanácsok gyakorló kozmopolitáknak Bécből

Ajánlatos olyan családban születni, amelyben apánkat a magyar hatóságok 1943-ban tisztelettel megkérik, hogy lenne olyan szíves néhány esztendeig erdőt irtani Ukrajnában. Míg ő Kijev környékén sportol, ugyanezen hatóságok invitálják anyánkat Budapest egyik gondosan elkerített körzetébe lakni. Nem árt, ha szüleink – e kirándulásokat túlélve – gyorsan belépnek a kommunista pártba, ahol megengedik nekik, hogy, számomra, kériék magukon saját származásukat. A család első közös nyugati útja vezessen Bécsbe, ahol Coca-Cola- és mozgólépcsőmámonunkon át is lássuk: szüleink kisimulnak, otthon vannak.

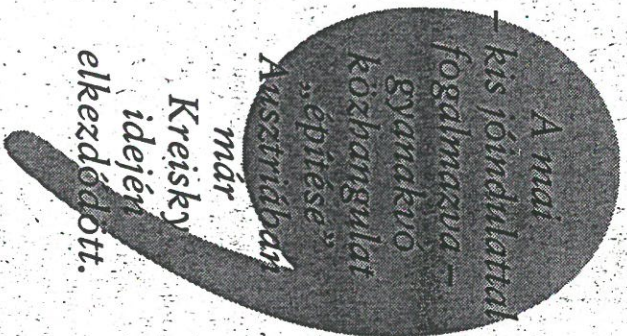
KOVÁCS JÁNOS MÁTYÁS

A gyermekkor befejeztével kérérik utazgani – máf amennyit lehet – a nagyvilágban, nyelveket tanulni, beletöltölni egy vellejéig angolszász és jószívetű liberális szellemű társadalomudományba (melynek erősek az osztrák gyökerei is), mindeközben pedig szep lassan aszálódni egy akadémiai kutatóintézet kádári langymelegében. Harmadcs évtizedben érinsemek meg bennünket Közép-Európa történeti műfosszi, fedezzük fel a Monarchia aró bjaít és családunk ciszajtan köldéseit: anyánk osztrák neveit, dédapánk udvari szállítói rangját és azt, hogy máf hároméves korunkban (1953-át írunk ekkor) négy német szó büszke birtokosaivoltunk: *nicht vor dem Kind!*

Amikor mehetünk tinnad, de valójában Pesten szeretnénk maradni, Bécsről jusson eszünkbe Keller Dezső mondása. Ő, mikor megkérdezték tőle, miért is szeret a kávéházat, így válaszolt: mert az ember nincs otthon, de még sincs levegőn.

Mikor osztrák földre lépünk, történiék ez mondjuk 1987-ben, fogadjon minkei – az „odaíróf” ékezetet! – máf-mát eurótius érdelődés: hivyanak minden-hova tanítani, anélkül, hogy bármiment dokumentumot követelmének tőlünk. Finnkai közöjje osztályfőnöke, hogy a magyarok a legtehetségesebb nációk szerte Közép-Európában; kacsintson ránk a nickelsdorfi batárfi, mikor lájja, milyen undokul gyűrté össze legújabb cikkinak keziratát hegyeshalmi kollégijá szamizdalekport után szaglassza, és áll-lisanak ki kedves emberek akármilyen félhams igazolsat Becsben, midőn Pest-ről nagy néha utánunk nyúl a stampos pártállan.

Eleinte örül az ember mindennek, ami osztrák: a jó levegőnek, a tiszaságnak, a közbiztonságnak, a hóföde hegyeknek, no meg napról napra annak, hogy végre békén hagyják, és megel szellemi munkától. Sajnos azonban – miután jóskán van boprolni valójá a Második Köztársaság politika- és kultúrtörténetéből – olvasni kezd... és minijárt kélekedni is. Taviról ugyanis kedvele az osztrák modellt. Egykor – míg mások Kelet-Európában finlandizálóból álmოდöznek – ő inkább a testközeli, „ausztrianizálásban” bizakodott. Csak hogy az utazás vágyát nem tűzeli, ha a magyar vándor épp a Walheim-bortany kelős közepén érkezik Ausztriába, s azóta módja van bepillantani a helyi két és fél pártrendszer működésébe, a náci múlt gondosan lezárt bugyiba, az olajnyitra ürepet semlegesség és szociális patnerség illokvilágába. Vaskos elfojtasok, né német ambivalenciák, szerencsés polyamurgia Kelet és Nyugat között, hamis Habiburgnáz, az alpesti natureravivium mesterséges idillje, és ami a legrosszabb, Jörg Haider elmúlt hetekig feltartóztatottanlak lássó előretörése, a *Stammisch* beemelésé a politikai retorikába... – nem lehet akkora a vendég alázata, hogy elnyomja meglepetését. Nos, csak az Osztrák Csoda lly piznái volna?

Szó se róla, ami a nyolcvanas esztendő közpe óta történt a Lajján túl, nem volt valami hőses másféle évtizede az osztrák historiósnak. Sok-sok recsegéstopogás, az elengedetletlen frusztrációkkal. Ez még nem lenne tragédia, megessett ez már veresebb demotricálkai is. Félig Magyarhonból szemlőddve pedig jobb, ha mindezek láttán melyen elnyomjuk a kitörni készülő kátródmót: szomszédaink a faszimust szeretik még mindig a németekre hárítani, mi meg a kommunizmust az oroszokra; ők a magyarok, mi a rómság romantikáját áruljuk; ők a legkelelőbb Nyugat, mi pedig a legnagyobb Kelet hírnevét ápolunk, amíg csak lehetett. Es ne feledjük: ha már választani lehet (Lukács Györgyöt kifor-

dítva), szerintem a legszomorúbb barokk is jobb, mint a legvidámabb barokk. És azt se feledjük: a magyar Hatiderek legújában nem ellenzékőből politizálnak.

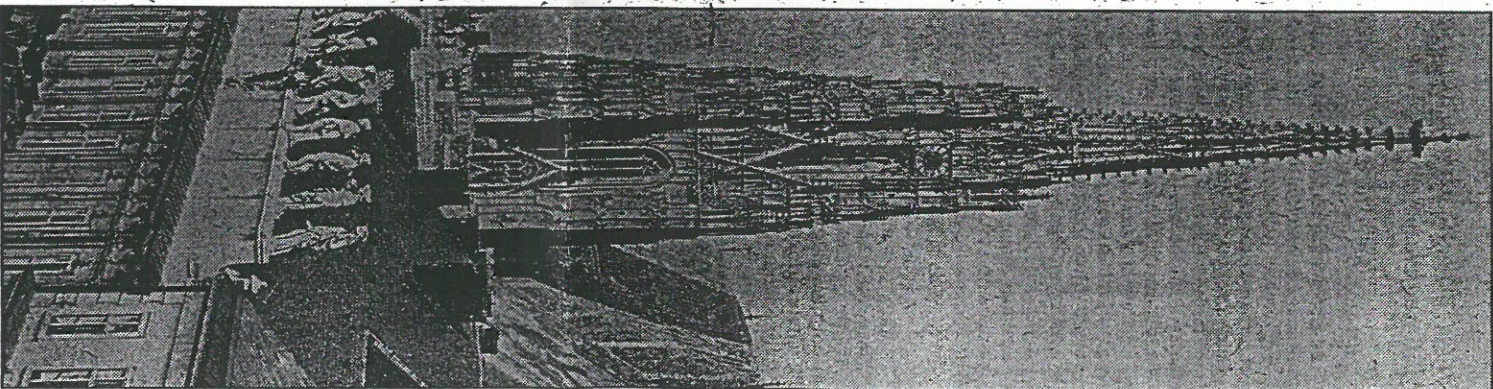
De hogy jut egyáltalán eszembe a káröröm? Miért indult bugyánásnak nemzeti ünnepeim, mikor egy ideál századvég lassú kifáradásával szembeesülök? Miért nem az együttérzés hangja szólalnak meg elsőb az emberben, aki egyébtőlán mindmáig hallás azért a lehetőséget, hogy Ausztriában előkelően idegenkedhet atól, amin hazijában rendszerint foryogni szokott, s nem tagadja, hogy – egyajta szociális polytansként – ő is hasznélvezője lett az *Alpenrepublikában* kitört jólétnek. Hogy miért?

Tálan azért, mert úgy érz, a túledző osztrák modell nemegyszer ellene védelmezik vagy – éppenséggel, egyajta populista – harmadik köztársaságot” követel – ellene támadják sokan. A mai – kis jóindulattal fogalmazva – gyanakuvó kozhangulat „épnése” Ausztriában már Kreisky idején elkezdődött. Nekünk, Kádár-kori magyaroknak alighanem ismerős a (mondjuk így) „relatív vagy differenciális hazafiség” fogalma: e nemzeti gondolatörbön minden másodlik mondat a „miünk még mindig jobb...” fordulattal kezdődik, s minijárt be a tejeződik. Ugyanez az életrész és a Lajjáról az „*Insel der Seligen*” (a boldogság szigete) kitézés volt hivajott sugallat. A kulturbőség mindössze abban áll, hogy/míg a kádári feltölgassnak nem volt: komolyan velleit Nyugat-komponense, áddig Kreiskyé bajosa leplehette az Ostblock egészevel szemben érzett felelőbrendűség tudatát, ma már így mondanánk: Westi-mentalitást.

A szigeti lekezelés – meglehet – egy ideig elviselhető a lendzett részétől, amennyiben a „szegény, de jóiraváló” operettálmára jár. Am ha a „szegény” jelző megmarad, a „jóiraváló” viszont ellenkezőjébe fordul, könnyen vége szakad az ember túlelmének. Kivált akkor, ha a *Billigland der Magyaren* időközben – ha gazdasági fejlettség tekintetében nem is, de – a piacgazdaság és a parlament demokrácia némely intézményi jellemzője dolgában minimum utolérte az újában nemegyszer „Közép-Európa utolsó” szocialista államnak” csóított Ausztriát.

A keletől jött kozmopolitát szven tít, amikor az árnubáha a „Magyar, ne lojli!” feltitrot olvassa (természetesen magyarul): gyermekeit a gimnáziumban folyvást „*le-schusch-ozzák*” (ez a szótöszd korábban „csak” a déltől jött bevándorlótak címkéző), bécsi autósítás rávöl: „mitén nem parkolsz máf: be gyorsabban te, *Scheiss-Ugar!*”? az osztrák határfi, ma-mát Sabengenland ajónálálja, miután ő is letegez, piszkos komorével beleajj pariteres zömlelfőbe állítolag nyers hus után kunkodva; a magyar határon az osztrák hadserg helyettesíti a vasfüggönyt; a bécsi idegenrendészeten nyolcegszor kérik el tőle ugyanazt a dokumentumot (jeltesül az áll-lírólag a magánlog talaján születtet lakésbirteli szerződés); a választási eredményekből tudja, hogy Bécsben séálva majd minden harmadik szembejövő fel-nőt jobban szeretné, ha nem jönné szembe vele; osztrák kollégái nem túl finoman utalnak arra, hogy szívesen töle-nék be az állását; a médiában Magyarországot, jobbára: csak mint menekültek, mafitörzők és prostitúciák exportőre jellemik meg; vezetői kormánypolitikáikat fényegésit naponta a Nyugatra nyúló kápu éreztetésével, miközben újabb és újabb ötleteikkel állnak elő a beljélelti akadályverseny, szigorításra; szinte ki-zárólag költésig, kockázati és veszélyforrásnak tekintik honfitárait, miközben azok megszemlélik őket katonailag fényegésit, és az elmúlt évtizedben már nemcsak tejtől, de hízai és gyáfai is leheteti haluk olcsón vásárolni, földet pedig bérelni.

A legnagyobb baj az, hogy a fenitiek hallatán a magamfaja felkétben elsőnek

A Stephans-dóm 1875-ben Archiv-fotó

a „*hancus mit uns*” passzív érzése fogam meg. Van némi fogalmam arról, mi szokatörténi olyannak, amikor egy jóléti berendezkedés megroppan, vagy csak megroppanni lásszik. Bár megértem az ószónos realpolitikai választás jó részét (s nem állítanám, hogy mérsékeltébb változatainknál okosabbak szokniak az eszembe jutni), mégsem innádom, mikor bimbóknak használnak e választók ki-aggatói. Azt is tudom, hogy az ügynevezett jóléti lejón néhány száz kilométerrel odébb hasonlósákról panaszokdnak román, ukrán és szerb ártelmiségiak, amide ők az osztrák mellett a magyar kozhangulat romlását is joggal nehez-ményezik.

A saját kozhangulatomról befejezésül álljon itt az alábbi tantörténet. Vezető bécsi politikus szólt hivatalába. Az *Oesterweiterungsl*, a keleti bővítésről kéri öpörces véleményemet: az érdéki, hogyan lájítják a bővítés lehetőségeit „ott és akkor, ahol a bővítés lehetséges”? Budapestent ”a helyi erő. Negyed-ötöt késsit, lasskálából árnkodóan kilóg a kelet öpörce. Ezszékeny vagyok, sőt túlértékenny. Tíz esztendőre mi, úgymond keletben találkoztunk az osztrák államfértákkal, s-e találkozik mátfia nem briefting volt, hanem bosszúgelés. Arra is jól emlékszem, hogy midőn Ausztriát pár éve beveték az Európai Unióba, senki sem

említette a császárvároshban, hogy ezzel Európa keletre nyújtózkodott. Végül pártányit idegesít, amikor – kihasználva a tény, miszerint Budapest pár kilométerrel valóban közelebb van az Egyenlítőhöz, mint Bécs – azt mondják ottani barátaink: *ich fahre zu euch hinunter* (le-utazom hozzátok).

Bizony, bizony, kurucos indulatok. Csakis velük tudom magyarázni, hogy a lenyegében ártatlan, soha kormányon nem volt, politikusra a magyarság összes keservét ráltótyintem. Komolykodva kezdem, mindazokat az érveket föl-sorakoztatva, melyeket annágy is jól ismer.

– Hogy Magyarország csatlakozása esetén nem lepi el őket a vendégmunkások áradata, vagy ha mégis, akkor többnyire olyanok érkeznek majd, akik után megvahalhatják a tíz ujllkat, és ne reménykedjenek, mert e sokszakmák, vállalkozó kedvű urak általában megállnak az ország közepén, és nem maradnak örökre, máf csak azért sem, mert Németország a végéjük.

– Hogyha a bűnözőktől tartanak, a magyarok még a legkevésbé féltemeléseket.

– Hogy a szél nem keletől fúj, és a Duna lefelé folyik, ezért a környezeti szenny zömé nálunk marad és így tovább és így tovább.

Egyébként is ha már regulázni akar-nak bennünket, ez könnyebben megy, ha már bent vagyunk a klubban. Ha kinn maradunk, vigyázati: még veszélyesebbek leszünk. Még a piac, mely megnyílik előtünk, ha gyorsan bevesznek minket, meg a modernizációs kényszer, ha rájuk szabadul a keleti bétverseny... Az ön pártja talán nem szeretné fellázítani az osztrák gazdaság merev korporatív rendszerét? – engedek meg magannak egy oldalvágást.

Látom az arcán, hogy nem vagyok túl meggyőző, ez olaj a tűzre. Akkoriban jelent meg TGM cikke Pesten, miéi ben az Osztrák Köztársaságot minden területénélkül „politikai viccenek” minősítette, miután annak szocialista belügyminisztere néhány napig előjáradozott a ránk is kitéjesztendő vizumkényszer gondolatával, és ugyancsak szocialista burgendi tartományfőnöke hónapokon keresztül fényegésit az EU-csatlakozás blokkolálásával. Ez csak a kezdet – jellemzően komoran –, és ez csak a liberális publikusztika. Mi lesz, ha a sovinsztizs is rákezdének, s jön a labancozás, karvalyókézés, „földet osztráknak még, bétbe sem adunk” megint? Még tart a soggil-lúzó, talán még nem késő. Különben is, ennél keresve a szocializmus építése után annak még a lebontásán is, étkes-haténak máf kevésbé provokatív gesztusok is Becsből.

Beszélgelgettem kezd kikécseregini a tönzspartnert utáni ájtuláságból, szemé fénye visszatért, ettől valahogy még demagógabb leszek, és kívádom az utlira rábot, melyről nem is tudom, hogy a fejlemben örödm, s amelyben nem is hiszek igazán. Vájon számol-e az osztrák politikai eli a következő évezred Közép-Európiájának valódságos méterátnyaival? Mit szólónának egy olyan téképhez, mondjuk 2020-ból, amelyen a NATO-ba rég felvett, de az osztrákok által elvadított „visegrádi kistigrisek” (plusz Szlovénia) karfjában stagnál a még mindig semleges, de már egyáltalán nem Felix Austria, melyet utólérték, sőt elhagyják keleti szomszédai, annak ellenére, hogy jó ideig késéltetett tudatnyíllan vagy a szimlének mögött – európai csatlakozásukat. E szomszédok együttesen vagy tízszer annyian vannak s lesznek, mint önök. Nem lenne célszerűbb már most jóba lenni velünk? – tejezem be kétéltemű mosollyal arcotom.

Azóta is szégyenkezem. Ezt oman is tudom, hogy néhány napja rajtakaptam magam, én, ma született nemzeti hősközd, hogy még az esetleg közösen rendezendő labdarúgó Európa-bajnokság naltalszágú ötletének is örülni tudok.